

فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری
دوره ۱۳ / شماره ۳ (پیاپی ۵۱) / پاییز ۱۴۰۳
صفحه ۲۳۹ تا ۲۵۴

بررسی رابطه عوامل اکتسابی و اختلالات پولی (مورد مطالعه: بانک های عضو بورس اوراق بهادار تهران)

داریوش امیددی قاسم‌آباد

دانشجوی دکترای تخصصی حسابداری، گروه حسابداری، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران
Omidi.auditor@gmail.com

سینا خریدار

استادیار، گروه حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران. نویسنده مسئول
Sinakheradyar@gmail.com

فاضل محمدی

استاد یار گروه مدیریت مالی، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران
Mnfazel@gmail.com

ابراهیم چیرانی

استادیار، گروه مدیریت بازرگانی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
chirani@iaurasht.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۲۰

چکیده

پژوهش حاضر رابطه بین عوامل اکتسابی و اختلالات پولی را برای اولین بار در ایران بررسی می نماید. جامعه آماری بانک های عضو بورس اوراق بهادار تهران می باشند. حجم نمونه آماری براساس روش های جدید مبتنی برآزمون و با استفاده از نرم افزار سمپل پاور بوده و با توجه به نوع فرضیه رابطه ای تحقیق که ترکیبی از دو متغیر می باشند از معادلات ساختاری استفاده شده است. فرضیه اول پژوهش مبنی بر رابطه ی دو متغیر دانش مالی و اختلالات پولی، نشان داد بین این دو متغیر ارتباط معنادار و معکوس وجود دارد و فرضیه اول تحقیق پذیرفته شد و فرضیه دوم بین متغیرهای نگرش به برنامه ریزی و اختلالات پولی ارتباط معنادار وجود دارد که نشان دهنده رابطه معنادار و معکوس بین متغیرها می باشد و فرضیه دوم نیز تحقیق پذیرفته شد. بنابراین براساس منشاء اکتسابی متغیرهای نگرش به برنامه ریزی مالی و دانش مالی رابطه منفی و معنادار با اختلالات پولی دارند. **واژه‌های کلیدی:** عوامل اکتسابی، دانش مالی، نگرش به برنامه ریزی مالی، اختلالات پولی.

۱- مقدمه

پول یکی از ریشه‌های اضطراب و اختلال در زندگی است. اضطراب پول موجب می‌شود تا بسیاری از مردم به دنبال کمک گرفتن از مشاورین مالی در حوزه روان باشند. در بسیاری از موارد اضطراب پول نه تنها در نتیجه فقدان منابع یا سواد مالی است بلکه ابزار و تفکر پولی سنتی نیز کمکی به حل و تغییر رفتار پولی افراد نمی‌کند. اختلالات پولی الگوهای ناسازگارانه باورها و رفتارهای مالی است که به دلیل فشار مالی یا عدم توانایی در استفاده مناسب از منابع مالی فرد منجر به پریشانی روح و روان، اختلال در عملکرد اجتماعی یا شغلی می‌شود (استپتو و همکاران^۱، ۲۰۲۰). اضطراب پولی همچون اختلالات پولی ممکن است ناشی از وقایع منفی دوران زندگی، نوسان مداوم اقتصادی، نبود چشم‌انداز مثبت از رفاه و امنیت مالی و وجود زمینه اضطراب و استرس در فرد یا اطرافیان او باشد. مشاهده موارد زیر نشان‌دهنده وجود اضطراب و اختلال پول است: الف) زمانی که فرد در پول فکر می‌کند، احساس سردرگمی و هراس می‌کند. ب) فرد در بیشتر مواقع در زمان خواب به پول و آینده پولی خود فکر می‌کند. ج) فرد به‌طور وسواسی به آینده و امنیت شغلی، درآمد و عادات خرج کردنش فکر می‌کند. د) فرد با شریک زندگی و کاری در مورد پول تعارض و مشاجره دارد. (فتاحی، ۱۳۹۸).

تحقیقات نشان می‌دهد افرادی که دچار اختلال مالی هستند، تأخیرهای واکنش در پردازش اطلاعات مالی را نیز نشان می‌دهند. بر این اساس، رفتار مالی می‌تواند به‌طور جامع‌تر ارزیابی شود و سیاست را می‌توان با افزودن اضطراب مالی به مدل‌های اقتصادی بی‌سواد مالی، سوء مدیریت و بدهی، به نحو بهتری تعیین کرد. اختلالات مالی می‌تواند برای افراد ویران‌کننده باشد و همچنین مانعی برای اهداف دولت در ایجاد شهروندان خودکفا از نظر مالی است (بورچل^۲، ۲۰۰۳). همچنین سواد مالی دربرگیرنده مفاهیمی نظیر آگاهی مالی، مهارت‌های مالی، دانش و علم درخصوص محصولات و مؤسسات مالی است که البته این مفاهیم در عمل بعضاً با هم همپوشانی دارند. با توجه به شرایط موجود در کشور و حرکت به سمت خصوصی سازی؛ داشتن سواد مالی یک مبنای ضروری برای پیشگیری و حل مسائل مالی است و به نوبه خود برای داشتن زندگی موفقیت آمیز، سالم و شاد حیاتی است (رجبی فرجاد و همکاران، ۱۳۹۹). با نگاهی به عوامل مرتبط با آسیب‌شناسی پولی و عوامل مؤثر بر اختلالات پولی، می‌توان عوامل را بر اساس منشأ آن طبقه‌بندی نمود. برخی از عوامل به‌صورت اکتسابی است و پس از تولد با تلاش و کسب دانش حاصل می‌شود، برخی از عوامل به‌صورت بیولوژیکی است و برخی از عوامل نیز ریشه در شجره‌نامه و گذشته افراد دارد. محققان بسیاری به بررسی مباحث پولی و مالی همچنین رفتار مالی و نگرش‌های مالی پرداخته اند از جمله ویدجایا و همکاران^۳ (۲۰۲۰) که به بررسی تأثیر سواد مالی و هنجارهای ذهنی بر رفتار پس انداز پرداختند. همچنین فارنهام^۴ (۲۰۱۹) موضوع اختلالات شخصیتی و اعتقادات و رفتارهای پول را مورد ارزیابی قرار داد و فتاحی (۱۳۹۸) که در مقاله خود موضوع اختلالات پولی و مالی، نگرش و اضطراب پول مورد بررسی قرار داد. لذا با

^۱ . Steptoe and et al

^۲ . Burchell

^۳ . Widjaja and et all

^۴ . Furnham

توجه به فقدان مطالعات در زمینه بررسی ارتباط عوامل اکتسابی و اختلالات پولی محقق قصد دارد رابطه عواملی مانند دانش مالی و نگرش به برنامه‌ریزی مالی را با اختلالات پولی مورد بحث و بررسی قرار دهد.

۲. مبانی نظری و ادبیات تحقیق

پول بدون شک یکی از بزرگ‌ترین اختراعات بشر است. پول مردم را قادر می‌سازد تا کالاها و خدمات را در فضا و به مرور مبادله کنند و یک جامعه اقتصادی بسازند. در واقع، خرید و فروش کالا یا خدمات بدون استفاده از پول برای انسان بسیار دشوار بود (فابریس^۱، ۲۰۱۹).

پول یکی از پیچیده‌ترین پدیده‌های اقتصادی است. این پدیده اقتصادی-اجتماعی در زندگی روزمره استفاده زیادی دارد، به گونه‌ای که تصور اقتصاد امروزی بدون پول ممکن نیست. پول از دیرباز یکی از مفاهیم مورد مناقشه بین اقتصاددانان و حتی جامعه‌شناسان بوده است. بر اساس ویژگی نمادین، پول می‌تواند به عنوان هدف اجتماعی در تنظیم روابط میان فردی و درون فردی کاربرد داشته باشد. برای مثال، پول می‌تواند احساسات مثبت و منفی در فرد و در مواجهه با دیگران به وجود آورد (ابراهیمی و همکاران، ۱۴۰۰).

متخصصان مالی رفتاری، روانشناسان اقتصادی، جامعه‌شناسان و متخصصان امور مالی، مردم را بر اساس نگرش آن‌ها به پول دسته‌بندی کرده‌اند. این دسته‌ها شامل تمایل آن‌ها به پس‌انداز، سرمایه‌گذاری بر اساس نوع ارتباط پول با قدرت، موقعیت و موفقیت است. دوره زندگی و کودکی فرد تشکیل‌دهنده چارچوب‌های زندگی و تفکر مالی اوست. مالی رفتاری به دنبال فهم و درک و پیش‌بینی نتایج حاصل از فرایندهای روان‌شناختی تصمیم‌گیری است. همچنین مالی رفتاری ترکیبی از اقتصاد کلاسیک و مالی، با روان‌شناسی و علوم تصمیم‌گیری است که در پی توضیح و تشریح پدیده‌های غیرعادی مشاهده شده در حوزه مالی است (حسن پور و همکاران، ۱۳۹۹). نتایج پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که نگرش به پول بر ادراک ذهنی از دارایی و ثروت تأثیر می‌گذارد. کنترل مالی درک شده افراد (توانایی خرج، نظارت و کنترل پولشان) به‌عنوان ناظر میان هدف و سوژه ثروت است. رابطه میان این دو در افراد با کنترل و برنامه‌ریزی مالی بالا، بیشتر از دیگران است. علاوه بر این، اضطراب پول (نگرانی و ناتوانی در ارتباط با مسائل مربوط به پول) با معیارهای عینی ثروت و ارزیابی ذهنی آن رابطه منفی دارد. دو فرد با ثروت مساوی ممکن است درک متفاوتی در مورد وضعیت مالی خود داشته باشند و این ممکن است به دلیل نوع متفاوت مصرف آن‌ها، ارزش‌ها و عادات، نیازها و خواسته‌ها و سطوح و فرایندهای مقایسه متفاوت اجتماعی آن‌ها باشد (فتاحی، ۱۳۹۸). همچنین مقیاس نگرش پولی را بعضی از محققین به چهار عامل تقسیم نمودند: قدرت نفوذ یا پرستیژ، حفظ زمان، بی‌اعتمادی و اضطراب (تیلر^۲، ۲۰۱۶). مطالعات صورت گرفته بر روی 416 دانشجوی ایالت تگزاس در آمریکا، نشان داده است که مقیاس نگرش پولی با اختلال پولی خرید اجباری رابطه دارد (رابرتز و جونز^۳، ۲۰۰۱). بر اساس تعریفی که کلونتر ارائه داده است، اختلالات پولی همان آسیب‌های پولی هستند که افراد

¹. Fabris

². Taylor

³. Roberts & Jones

به سبب آن دچار گرفتاری‌های مالی می‌شوند (کلونتز و همکاران^۱، ۲۰۱۵). از این رو ناتوانی مالی نیز می‌تواند به‌عنوان یک مشکل و اختلال مالی محسوب گردد. ناتوانی مالی که از آن با عنوان بحران مالی نیز استفاده می‌شود به‌عنوان موضوعی جدا نشدنی در حیات شرکت‌ها، آن‌چنان با اهمیت و مهم است که می‌تواند تداوم فعالیت یک سازمان را تحت تأخیر قرار دهد و حتی منجر به انحلال یک شرکت شود (قربانی و همکاران، ۱۳۹۹). بی‌نظمی پولی توسط دو شاخص عدم اطمینان سیاست پولی و شوک به رشد نقدینگی تعریف می‌شود. اختلالات پول، الگوهای ناسازگارانه اعتقادات و رفتارهای مالی است که به دلیل فشار مالی یا عدم توانایی در برخورداری از منابع مالی شخصی منجر به اختلال در عملکرد اجتماعی یا شغلی می‌شود (کلونتز و بریت^۲، ۲۰۱۲).

دانش مالی به‌عنوان یکی از شاخص‌های عوامل اکتسابی، دانشی است در راستای مدیریت و حل مشکلات مالی، شکل دادن به رفتار و طرز فکری که بر بهتر شدن وضعیت مالی افراد تأثیر می‌گذارد. دانش مالی فرایندی برای بهبود دانش و مهارت است. این توانایی، قدرت فردی در مدیریت امور مالی و افزایش آگاهی از اهمیت بالای توانایی تأمین نیازهای مالی در آینده خواهد بود (ویدجاجا و همکاران^۳، ۲۰۲۰). سواد مالی در سطح جامعه از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. مهمترین دلیلی که در این سال همزمان با اوج‌گیری بحران‌های مالی اروپا، افراد بسیاری را با کوهی از ضرر روبرو نمود، پایین بودن سطح سواد مالی مردم بود. در چنین شرایطی دولت آمریکا در حوزه سواد مالی هیأتی را با نام مشاور مالی رئیس‌جمهور تشکیل داد تا دو هدف افزایش سواد مالی و همچنین دسترسی به خدمات مالی را در جامعه آمریکا افزایش دهد. فقدان سواد مالی، به تصمیمات مالی بیمارگونه کمک میکند و این تصمیمات به نوبه خود تأثیر زیادی بر تشدید شدن بحرانها دارد. لذا در حال حاضر سواد مالی به‌عنوان یکی از عوامل مهم ثبات و توسعه اقتصادی و مالی در سراسر جهان شناخته می‌شود (رجبی فرجاد و همکاران، ۱۳۹۹). دانش مالی توسط بنیاد مالی تحقیق در آموزش انگلستان بدین شکل تعریف شده است: توانایی قضاوت آگاهانه و تصمیم‌گیری مؤثر در استفاده از منابع پولی و مدیریت آن (یعقوب‌نژاد، ۱۳۹۰). دانش مالی شامل آیتم‌های گوناگونی است از جمله مفاهیم مربوط به ارزش زمانی پول، مالیات، سرمایه‌گذاری در سهام و اوراق مشارکت، تورم، بانکداری الکترونیک، طرق مختلف استقراض، بیمه و بازنشستگی و... می‌باشند (معین‌الدین، ۱۳۹۰). همچنین توانایی قضاوت آگاهانه و تصمیم‌گیری مؤثر در استفاده از منابع پولی و مدیریت آن دانش مالی گفته می‌شود (مرادی و ایزدی، ۱۳۹۴). دانش مالی برای افرادی که در یک سناریوی پیچیده مالی درگیر شده‌اند، به‌عنوان یک مهارت اصلی شناخته شده است. علیرغم اهمیت آن، بسیاری از مطالعات در سراسر جهان نشان می‌دهد که بسیاری از مردم جهان هنوز از بی‌دانشی مالی رنج می‌برند که نیاز به اقدامات اساسی در رفع این مشکل نیاز است (گریگیون پاتریچ و همکاران^۴، ۲۰۱۵). جنبه قابل توجهی که به موضوع دانش مالی مربوط می‌شود، شناسایی رابطه آن با

¹. Klontz and et al

². Klontz & Britt

³. Widjaja and et al

⁴. Grigion Potrich

متغیرهای اقتصادی اجتماعی و جمعیتی است. گروهی از محققین پیشنهاد می‌کنند که دانش مالی با عوامل دیگر بسیاری ارتباط دارد و از جمله آن‌ها، تحصیلات عالی می‌تواند کلیدی باشد (موتول^۱، ۲۰۱۳). در ادامه به بررسی و بیان مطالعاتی خواهیم پرداخت که مرتبط با پژوهش است و نتایج و متغیرهای مورد بررسی در آن پژوهش‌ها عنوان خواهد شد. امیدوی و همکاران (۱۳۹۹) موضوع تحلیل عوامل بیولوژیک موثر بر بهبود حسابداری سلامت از منظر اختلالات پولی مورد بررسی قرار دادند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد سن و اختلالات پولی رابطه معناداری با یکدیگر ندارند. لذا مشخص شده است که عوامل بیولوژیک مانند سن و جنسیت با بهبود حسابداری سلامت از منظر اختلالات پولی رابطه ای ندارد. فتاحی (۱۳۹۸) به بررسی اختلالات پولی و مالی، نگرش و اضطراب پول پرداخت. نتایج بیانگر این موضوع است که نوع تفکر هر فرد در مورد پول، بر آنچه خریداری می‌کند، میزان پولی که هزینه می‌کند، نوع پس انداز و سرمایه گذاری، نوع رفتاری که فرد با افرادی که از نظر مالی از او قوی تر و ضعیف تر هستند و احساسی که در مورد خود دارد تاثیر می‌گذارد و مرکز اصلی کنترل او می‌شود. هاسلر و همکاران^۲ (۲۰۲۱) به بررسی اضطراب و اختلال مالی و استرس در میان خانوارهای ایالات متحده: شواهد جدیدی از مطالعه توانایی مالی پرداختند. نتایج حاکی از آن است که کمبود دارایی، بدهی زیاد و چالش‌های مدیریت پول مهمترین عوامل موثر در افزایش سطح اضطراب مالی و استرس هستند. پاتر و همکاران^۳ (۲۰۲۰) موضوع اضطراب مالی در بین دانشجویان را مورد ارزیابی قرار دادند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد عملکرد و وابستگی اجتماعی دانشجویان به سطح اضطراب مالی آنها بستگی دارد. دانش آموزانی که روابط اجتماعی و وقت کافی برای گذراندن با خانواده و دوستان خود داشتند، اضطراب مالی کمتری را تجربه کردند. ادیپوترا و پاتریشیا^۴ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان تأثیر نگرش مالی، دانش مالی و درآمد بر رفتار مدیریت مالی جهت بررسی مدل از متغیرهایی مانند نگرش مالی، دانش مالی، درآمد، رفتار مدیریت مالی استفاده کرده اند. نگرش مالی به طور قابل توجهی تأثیر مثبت بر رفتار مدیریت مالی، دانش مالی به طور قابل توجهی تأثیر مثبت بر رفتار مدیریت مالی دارند. علی و همکاران^۵ (۲۰۲۰) به بررسی تأثیر عوامل شناختی بر رفتار مالی با نقش میانجیگری اضطراب مالی پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد دانش مالی، کنترل خود و عزت نفس بر رفتار مالی سرمایه گذاران تأثیر می‌گذارد. به طور مشابه اضطراب مالی با رفتار مالی رابطه دارد در حالی که اضطراب مالی واسطه رابطه بین دانش مالی، کنترل خود، عزت نفس و رفتار مالی است.

۳. مدل پژوهش

محقق با توجه به هشت عامل مرتبط با آسیب‌شناسی پولی (شامل پیام‌های مالی، دانش مالی، نگرش به برنامه‌ریزی مالی، میزان تحمل ریسک مالی، اضطراب مالی، جنسیت، سن و عوامل اختلالات پولی (مال اندوزی، نگرش هزینه،

¹. Mottola

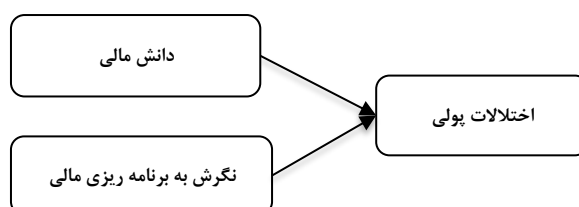
². Hasler and et al

³. Potter and et al

⁴. Adiputra and Patricia

⁵. Ali and et al

رفتارهای هزینه‌ای همراه با نگرانی و اختلال قمار)، عوامل را بر اساس منشأ آن طبقه‌بندی نموده است. برخی از عوامل به صورت اکتسابی است و پس از تولد با تلاش و کسب دانش حاصل می‌شود، برخی از عوامل به صورت بیولوژیکی است و برخی از عوامل نیز ریشه در شجره‌نامه و گذشته افراد دارد. پس از بررسی‌های صورت گرفته بر پژوهش‌های پیشین و مصاحبه‌های اولیه با خبرگان مالی و روانشناسی، عوامل مرتبط با اختلالات پولی، بر اساس منشأ آن در سه بعد بیولوژیک، ذاتی و اکتسابی طبقه‌بندی گردید. حال محقق در تحقیق حاضر صرفاً به جنبه اکتسابی این نوع اختلالات خواهد پرداخت. بنابراین مدل مفهومی آسیب‌شناسی پولی و بررسی رابطه بین اختلالات پولی و عوامل مؤثر بر آن، بر اساس فرضیات مطرح شده و باتوجه بر منشاء ایجاد و بر اساس رویکرد، مطابق با مدل پیشنهادی ذیل پایه‌گذاری خواهد شد.

شکل ۱. مدل مفهومی مانی پاتولوژی (آسیب‌شناسی پولی) بر اساس منشاء اکتسابی

با بررسی به ده عامل مرتبط با آسیب‌شناسی پولی و عوامل مؤثر بر اختلالات پولی، می‌توان عوامل را بر اساس منشاء اکتسابی آن طبقه‌بندی نمود. لذا دو عامل دانش مالی و نگرش به برنامه‌ریزی مالی عوامل اکتسابی هستند که در پژوهش حاضر مورد بحث قرار خواهد گرفت. محقق سوالات مربوط به اختلالات پولی را از پرسشنامه استاندارد فورمان (۱۹۸۷) که شامل چهار آیتم مال‌اندوزی، نگرش هزینه، رفتارهای هزینه‌ای همراه با نگرانی و اختلال قمار می‌باشد استخراج نموده است که در پرسشنامه توزیع شده از طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای شامل خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد جهت دریافت پاسخ از پاسخ‌دهندگان استفاده نموده است. همچنین محقق جهت کمی نمودن پاسخ‌ها از اعداد ۱ تا ۵ استفاده نموده بطوریکه اعداد ۱ و ۲ نشان از عدم اختلال و اعداد ۳ و ۴ و ۵ نشان از وجود اختلال در فرد پاسخ‌دهنده می‌باشد.

جدول ۱ سوالات پرسشنامه اختلالات پولی

مال اندوزی
۱. از خرید کالای موردنظر خود ناراحت هستید؟
۲. برای کنترل و مدیریت دیگران از پول استفاده می کنید؟
۳. برای صرفه جویی در کرایه اتوبوس، به راحتی می توانید پیاده روی کنید؟
۴. ترجیح می دهید پول شما را نگه دارد، یا شما پول را نگه دارید؟
نگرش هزینه
۱. وقتی احساس اضطراب، بی حوصلگی، ناراحتی، افسردگی یا عصبانیت می کنید، چیزهایی را خریداری می کنید؟
۲. چیزهایی را خریداری می کنید که واقعاً نیازی به آنها ندارید؟
۳. بخش زیادی از وقت آزاد خود را صرف خرید می کنید؟
رفتارهای هزینه ای همراه با نگرانی
۱. تمایلی به یادگیری در مورد مسائل عملی پول ندارید؟
۲. از جدی گرفتن پول خودداری می کنید؟
۳. مرتباً از حد هزینه کارت اعتباری خود فراتر می روید؟
۴. شما دائماً درگیر تعجب هستید که پول شما به کجا می رود یا چرا در پایان هر ماه مبلغی باقی نمی ماند؟
۵. به طور فزاینده ای نگران این هستید که آیا می توانید صورتحساب خود را هر ماه پرداخت کنید؟
۶. شما همیشه در مورد امور مالی خود فکر می کنید؟
۷. وقتی شما درخواست پول می کنید، احساس گناه یا اضطراب می کنید؟
اختلال قمار
۱. قمار باعث می شود پشت سر هم هیجان زده شوید؟
۲. اغلب شرط بندی می کنید و مبالغ زیادی را صرف شرط بندی خود می کنید؟
۳. برای دیگران پول خرج می کنید اما برای خرج کردن برای خودتان مشکل دارید؟

لذا فرضیه های مورد آزمون تحقیق حاضر براساس مدل مفهومی پژوهش بصورت زیر می باشند:

فرضیه اول: دانش مالی با اختلالات پولی رابطه دارد.

فرضیه دوم: نگرش به برنامه ریزی مالی با اختلالات پولی رابطه دارد.

۴. روش شناسی پژوهش

۴-۱. روش پژوهش

رویکرد تحقیق حاضر رویکردی کمی می باشد بطوریکه در این رویکرد که خطی می باشد صرفاً محقق آنچه را که در گذشته اکتشاف شده است را آزمون می نماید و محقق کاملاً از واقعیت یا مساله جدا می باشد. بنابراین استراتژی

پژوهش حاضر از نوع توصیفی و پیمایشی و رابطه‌ای می‌باشد همچنین از بعد تاکتیک در کار کمی می‌توان گفت محقق با استفاده از ابزار جمع‌آوری داده که پرسشنامه می‌باشد داده‌های مورد نیاز پژوهش را جمع‌آوری خواهد نمود، لذا فرمت داده‌ها نیز عدد می‌باشد. همچنین جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها برای آزمون نرمال بودن داده‌ها از SPSS و آزمون فرضیه‌ها از نرم‌افزار Lisrel استفاده می‌شود.

۲-۴. ابزارگردآوری داده‌ها

اطلاعات و مشاهدات پژوهش حاضر بوسیله پرسشنامه استاندارد و به روش میدانی توسط محقق جمع‌آوری شده است. نسخه نهایی پرسشنامه پس از انجام روایی و اصلاح آن توسط خبرگان، بصورت آنلاین و در دسترس اعضا نمونه قرار داده شده است.

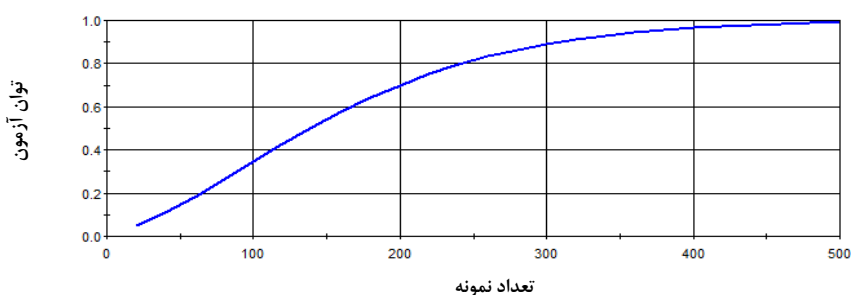
۳-۴. تجزیه و تحلیل اطلاعات

در پژوهش حاضر محقق پس از گردآوری پرسشنامه و پاسخ‌های مورد نظر، از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده نموده است. لذا به منظور تحلیل کیفی اطلاعات عمومی بدست آمده از پرسشنامه، از طبقه بندی و سازماندهی اطلاعات، درصد هر گزینه و درصد تجمعی و آماره‌های توصیفی برای سؤالها استفاده شده است. بخش توصیفی در این تحقیق از یک بخش توصیف و ویژگیهای نمونه آماری تشکیل شده است. بخشی دیگر از تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق به تجزیه و تحلیل استنباطی اختصاص دارد که براساس نتایج آن یافته‌های حاصل از گروه نمونه به جامعه آماری تعمیم داده می‌شود. بخش آمار استنباطی از دو زیربخش شامل: آزمون‌های مرتبط با فرضیه‌ها و پژوهش و سایر یافته‌ها تشکیل شده است. بنابراین جهت آزمون فرضیه‌های رابطه‌ای تحقیق، محقق از معادلات ساختاری استفاده نموده است.

۴-۴. جامعه آماری و نمونه پژوهش

محقق جهت آزمون فرضیات رابطه‌ای تحقیق خود جامعه آماری پژوهش را مدیران و کارشناسان بانک‌های فعال عضو بورس اوراق بهادار تهران انتخاب نموده است و با توجه به ذات مدل تحقیق منابع جمع‌آوری اطلاعات از طریق ابزار پرسشنامه صورت می‌گیرد. روش نمونه‌گیری نیز با استفاده از روش‌های مبتنی بر آزمون می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش بانک‌های دولتی و خصوصی کشور ایران می‌باشند محقق با توجه به وسعت جامعه آماری براساس صفات مشترک جامعه هدف خود را بانک‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران قرار داد. همچنین برای عملیاتی شدن پیمایش پژوهش محقق براساس نمونه‌گیری در دسترس از بین بیست و دو بانک پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مدیران و کارشناسان ارشدرا انتخاب نمود و با طرح نمونه‌گیری قابل دسترس براساس لیستی از مدیران و کارشناسان ارشد این بانک‌ها در اختیار این محقق قرار دادند طرح نمونه‌گیری خود را بنا نهاد مشخصاً براساس نوع مساله پژوهش واحد تحلیل افراد هستند و حجم نمونه با روش‌های مبتنی بر آزمونهای

آمار استنباطی محاسبه میشود. لذا محقق برای تعیین حجم نمونه از نرم افزار سمپل پاور^۱ حداقل حجم نمونه برای شرکت در این آزمون را بدست خواهد آورد. اندازه اثر پژوهش حاضر که در تحقیقات رابطه محور این اندازه اثر همان ضریب تعیین میباشد مطابق با عرف علمی ۱۰ درصد در نظر گرفته شده این عرف براساس تحقیقات تجربی و محاسبه شاخص های کیفیت و برازش در نرم افزار بوده در نهایت در سناریوی احتمال ۹۹ درصد بانمونه ای با ۲۸۰ مشاهده به توان ۸۵ درصد میرسیم و در سطح اطمینان ۹۹ درصد با نمونه ای در حدود ۲۸۰ مشاهده به توان ۸۵ درصد میرسیم که در نمودار توان بر مبنای اندازه نمونه قابل مشاهده است. محقق پس از ارزیابی توان خود ۲۸۰ مشاهده را انتخاب میکند و اگر بخواهیم با دقت بالاتر بیان نماییم محقق دقیقاً باید حجم نمونه ای برابر با ۲۸۰ مشاهده را پیمایش نماید تا احتمال رخداد پدیده در جامعه ۹۹ درصد و تعمیم پذیری نتایج با توان ۸۵ درصد انجام پذیرد.

جدول ۲ تعیین حجم نمونه

با توجه به تعیین حجم نمونه محقق مطابق جدول شماره سه، پرسشنامه های خود را در بیست و دو بانک عضو بورس اوراق بهادار تهران توزیع نموده است که تعداد ۴۰۵ پرسشنامه بطور کلی ارسال شده است و در نهایت محقق طی چند مرحله مختلف توانست ۳۱۸ پرسشنامه را دریافت نماید بطوریکه نرخ بازگشت پرسشنامه ۷۸.۵٪ می باشد. بعد از جمع آوری ۳۱۸ پرسشنامه محقق داده ها را براساس شاخص های پیش پردازش داده ها مورد غربالگری قرار میدهد تا از هرگونه اریب و تورش داده ها جلوگیری شود و در نهایت ۲۸۰ پرسشنامه غربال شده را در بخش جمعیت شناختی، شاخص ها (سوالات) و متغیرهای پژوهش در قالب امار توصیفی استاندارد، طبقه بندی و تفسیر می نماید و بعد از آن در قالب امار استنباطی به آزمون فرضیات پژوهش می پردازد.

^۱. Sample Power

۵. یافته‌های پژوهش

۱-۵. آمار جمعیت شناختی تحقیق

ترکیب جمعیت شناسی تحقیق نشان می‌دهد که در اعضای نمونه ۸۳.۲ درصد پاسخ دهندگان را آقایان و ۱۶.۸ درصد را نیز خانمها تشکیل می‌دهند. همچنین ۶.۸ درصد پاسخ دهندگان فوق دیپلم، ۵۴.۶ درصد لیسانس، ۳۳.۹ درصد فوق لیسانس و ۴.۶ درصد مدرک دکتری داشته‌اند. از سویی ۲۲.۱ درصد شرکت کنندگان در تحقیق حاضر بین ۳۰ تا ۳۵ سال، ۳۹.۶ درصد ۳۵ تا ۴۰ سال، ۲۶.۱ درصد ۴۰ تا ۴۵ سال و ۱۲.۱ درصد نیز بالای ۴۵ سال بوده‌اند.

۲-۵. آمار استنباطی

قبل از انجام آزمون فرضیه‌ها، از آزمون کولموگروف اسمیرنوف به منظور تعیین نرمال بودن داده‌ها استفاده شد، نتیجه اجرای این آزمون در جدول زیر بیان شده است.

جدول ۳: نتایج آزمون نرمال بودن داده‌ها

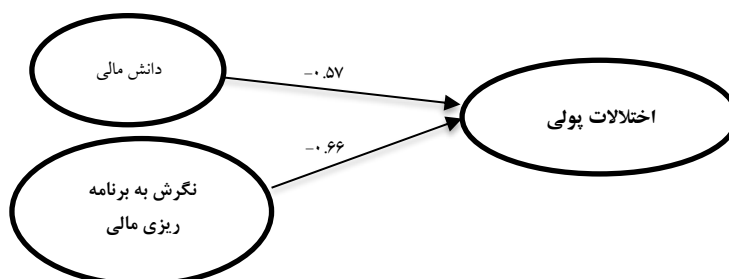
	نگرش	دانش مالی	اختلالات پولی
تعداد مشاهدات	280	280	280
پارامترهای نرمال	3,7156	3,6994	3,7774
	,55301	,61494	,78876
بیشترین تفاوت	,058	,129	,218
	,057	,095	,155
	-,058	-,129	-,218
آزمون آماری	,165	,058	,218
خطای اندازه‌گیری	۵۳,0	۳۶,0	۵۷,0

با توجه به داده‌های جدول فوق مشاهده می‌شود که خطای اندازه‌گیری (Sig) آزمون نرمال بودن داده در متغیرهای پژوهش بیشتر از $(p=0/05)$ شده است. بنابراین با اطمینان ۰/۹۵ می‌توان بیان نمود که متغیرهای یادشده از مفروضه نرمال بودن برخوردار می‌باشند، بنابراین می‌توان از نرم افزار لیزرل برای انجام معادلات ساختاری استفاده نمود.

آزمون فرضیه‌ها

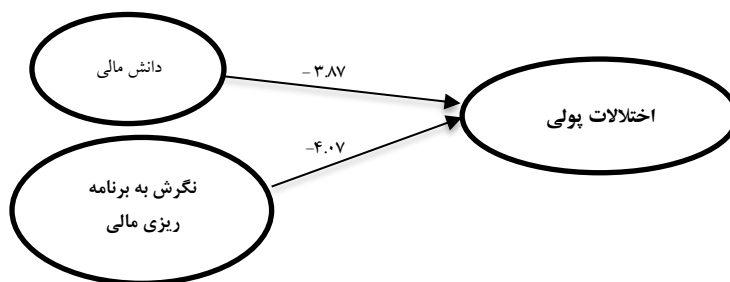
بر اساس خروجی نرم افزار لیزرل در حالت بار عاملی (شکل ۲) و آماره تی (شکل ۳)، تمامی بارهای عاملی در شکل ۲ برای متغیرهای مستقل دانش مالی و نگرش به برنامه ریزی مالی از ۰/۳ بالاتر می‌باشند که نشان از رابطه قوی بین این دو متغیر با اختلالات پولی است. همچنین آزمون آماره تی (T-Values) در شکل ۳ نشان می‌دهد که

قدرمطلق هر دو متغیر دانش مالی و نگرش به برنامه ریزی مالی بزرگتر از ۱.۹۶ می باشند که مورد قبول می باشند.

شکل ۲- بار عاملی مدل پژوهش

(متغیرهای دانش مالی و نگرش به برنامه ریزی مالی با اختلالات پولی)

شکل ۳- آماره تی (T-Values) مدل پژوهش

(متغیرهای دانش مالی و نگرش به برنامه ریزی مالی با اختلالات پولی)

برای بررسی مقبولیت مدل از شاخص های برازش هنجار شده بنتلر- بونت، برازش نسبی، برازش افزایشی، شاخص های تطبیقی و مجذور کامل استفاده شده است که نتایج بدست آمده از مدل در جدول ۴ نمایش داده شده است. همچنین خلاصه نتایج بار عاملی و آماره تی (T-Values) با سطح معناداری (P-value) در جدول ۵، نشان داده شده است.

جدول ۴- شاخص های برازش مدل

AGFI	SRMR	RFI	IFI	GFI	CFI	NFI	RMSEA	X2/df	مدل
>۰/۸	>۰/۰۹	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	<۰/۱	۳-۱	میزان قابل قبول
۰/۹۷	۰/۲۴	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۴	۰/۹۸	۰/۹۵	۰/۰۸۵	۱/۷۵	محاسبه شده

جدول ۵- تجزیه و تحلیل فرضیه‌های مرتبط با اختلالات پولی

متغیر مستقل	متغیر وابسته	بار عاملی	آماره تی	سطح معناداری
دانش مالی نگرش به برنامه ریزی مالی	اختلالات پولی	-۰/۵۷	-۳/۸۷	۰/۰۰۰
		-۰/۶۶	-۴/۰۷	۰/۰۰۰

خطای جذر میانگین مربعات (RMSEA): این شاخص بر مبنای تحلیل ماتریس باقیمانده قرار دارد و بر خلاف بسیاری از شاخصهای برازش برای فواصل اطمینان مختلف نیز قابل محاسبه است. این شاخص بر مبنای پارامتر غیرمرکزی قرار دارد. مقدار این شاخص اگر برابر صفر باشد نشان دهنده کوچکتر بودن کای اسکور نسبت به درجه آزادی می باشد و حد مجاز آن مقدار ۰/۱ می باشد. مقدار RMSEA به دست آمده ۰/۰۸۵ می باشد که با توجه قدر استاندارد کمتر از ۰/۱ مطلوب می باشد.

شاخص های تطبیقی (IFI, CFI, RFI, NFI)

مقدار NFI یا شاخص برازش هنجار شده بنتلر - بونت به دست آمده ۰/۹۵ می باشد که با توجه به مقدار استاندارد ۰/۹ که حد مطلوب این شاخص می باشد، مدل با توجه به این شاخص از برازش مطلوبی برخوردار است. مقدار RFI یا شاخص برازش نسبی به دست آمده ۰/۹۹ می باشد که این شاخص نیز به برازش مناسب مدل اشاره دارد.

مقدار IFI یا شاخص برازش افزایشی به دست آمده مقدار ۰/۹۹ می باشد که این شاخص نیز به برازش مناسب مدل اشاره دارد.

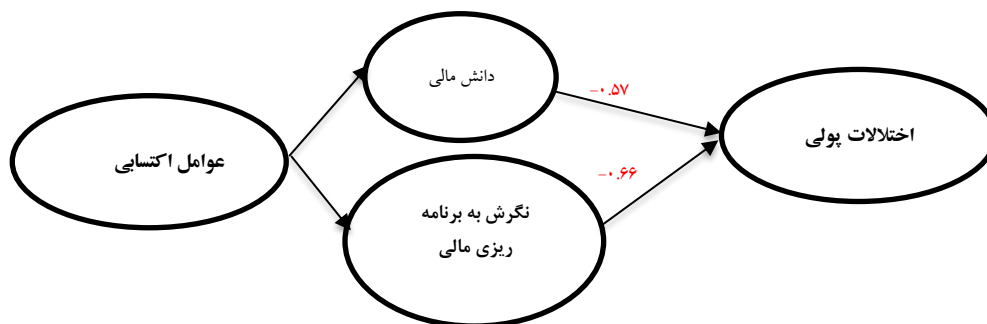
مقدار CFI یا شاخص برازش تطبیقی به دست آمده مقدار ۰/۹۸ می باشد که این شاخص نیز به برازش مناسب مدل اشاره دارد.

کای اسکور بهنجار (X^2/df): این شاخص از تقسیم کای دو به درجه آزادی حاصل می شود. نسبت کای دو به درجه آزادی برابر ۱/۷۵ و مطلوب می باشد. در کل با توجه به کلیه شاخص های می توان گفت مدل از برازش مناسبی برخوردار است. بارهای عاملی نشان دهنده میزان تأثیر متغیر مشاهده شده در تبیین و اندازه گیری متغیرهای پنهان مربوط به خود می باشد. برای تأیید بار عاملی به سطح معناداری توجه می شود. فرضیه اول: دانش مالی با اختلالات پولی رابطه دارد.

براساس نتایج برازش مدل در جدول ۴ و سطح معناداری (P-value) و آماره تی (T-Values) در جدول ۵، بین دانش مالی با اختلالات پولی رابطه معکوس (با بار عاملی -۰.۵۷) و معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه اول پژوهش تایید می گردد.

فرضیه دوم: نگرش به برنامه ریزی مالی با اختلالات پولی رابطه دارد.

براساس نتایج برازش مدل در جدول ۴ و سطح معناداری (P-value) و آماره تی (T-Values) در جدول ۵، بین نگرش به برنامه ریزی مالی با اختلالات پولی رابطه معکوس (با بار عاملی -۰.۶۶) و معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه دوم پژوهش تایید می گردد.

شکل ۴- مدل نهایی پژوهش

۶. بحث و بررسی

در پژوهش حاضر محقق قصد داشته است که رابطه عوامل اکتسابی و اختلالات پولی را برای اولین بار در ایران مورد بحث و بررسی قرار دهد. بدین منظور محقق جامعه آماری هدف خود را بانک‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران قرار داده و واحد تحلیل نیز مدیران و کارشناسان ارشد بانک‌ها می‌باشد. محقق حجم نمونه آماری خود را براساس روش‌های جدید مبتنی بر آزمون و با استفاده از نرم‌افزار سمپل پاور تعیین نموده و سپس با توجه به نوع فرضیه‌های تحقیق که رابطه‌ای می‌باشند و با توجه به نرمال بودن متغیرها از نرم‌افزار لیزرل جهت انجام معادلات ساختاری استفاده نموده و بصورت زیر به فرضیه‌های تحقیق پاسخ داده است. نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش مبنی بر رابطه‌ی دو متغیر دانش مالی و اختلالات پولی نشان داد بین متغیرهای دانش مالی و اختلالات پولی ارتباط معنادار و معکوس وجود دارد لذا فرضیه اول تحقیق پذیرفته شد. همچنین بر اساس نتایج آزمون فرضیه دوم بین متغیرهای نگرش به برنامه ریزی و اختلالات پولی ارتباط معنادار و رابطه معکوس بین نگرش به برنامه ریزی مالی و اختلالات پولی می‌باشد و فرضیه دوم تحقیق نیز پذیرفته شد. بنابراین براساس منشاء اکتسابی متغیرهای دانش مالی و نگرش به برنامه ریزی رابطه معکوس (منفی) و معنادار با اختلالات پولی دارند. این موضوع نشان از یک رابطه عکس میان دانش مالی و نگرش به برنامه ریزی با اختلالات پولی دارد یعنی هرچه افراد دانش مالی یا نگرش خود نسبت به برنامه ریزی مالی را تقویت نمایند این امر می‌تواند از اختلالات پولی بکاهد. لذا با توجه به اینکه واحد تحلیل پژوهش حاضر مدیران و کارشناسان بانک‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران می‌باشند لذا پیشنهاد می‌گردد ترتیبی اتخاذ گردد تا دانش مالی و نگرش کارکنان نسبت به برنامه ریزی مالی بهبود یابد و در این راستا می‌توان از کارشناسان متخصص در این زمینه و دوره‌های ضمن خدمت بانک بهره جست.

فهرست منابع

- * -امیدی، داریوش و همکاران(۱۳۹۹). تحلیل عوامل بیولوژیک موثر بر بهبود حسابداری سلامت از منظر اختلالات پولی، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال نهم، شماره ۳۶، صص ۳۱۳-۳۲۰.
- * -ابراهیمی، زهرا و همکاران(۱۴۰۰). پیش زمینه سازی با پول و میزان اعتماد بین کودکان (شواهدی از یک آزمایش میدانی)، فصلنامه مدل‌سازی اقتصادی، سال چهارم، شماره ۳، صص ۱-۱۶.
- * -حسن پور، حمید و همکاران(۱۳۹۹). تحلیل تطبیقی مبانی معرفت شناختی مالی کلاسیک و مالی رفتاری، معرفت اقتصاد اسلامی، سال یازدهم، شماره ۲، صص ۵۷-۷۴.
- * -فتاحی، سحر (۱۳۹۸). اختلالات پولی و مالی، نگرش و اضطراب پول، مجله تخصصی مدیریت تدبیر، سال سی‌ام، شماره ۳۱۴، صص ۶۰-۶۳.
- * -قربانی، بهروز و همکاران(۱۳۹۹). حسابشویی و ناتوانی مالی، پژوهش‌های تجربی حسابداری، سال نهم، شماره ۳۵، صص ۱۵۹-۱۷۸.
- * -رجیبی فرجاد، حاجیه و همکاران(۱۳۹۹). تأثیر نگرش مالی و دانش مالی بر ظرفیت مالی افراد
- * با در نظر گرفتن نقش خودکارآمدی مالی مشتریان بانک ملت، فصلنامه علمی اقتصاد و بانکداری اسلامی، شماره ۳۳، صص ۳۳-۵۸.
- * مرادی، جواد. و ایزدی، منصوره. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر سواد مالی سرمایه‌گذاران بر تصمیم سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری، سال چهارم، شماره ۱۳، صص ۲۰-۵۶.
- * -معین‌الدین محمود و همکاران (۱۳۹۰). ارائه الگویی جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی با استفاده از روش دلفی، مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، شماره ۲.
- * یعقوب نژاد، احمد و همکاران (۱۳۹۰). ارائه الگویی جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی با استفاده از روش دلفی فازی، مجله مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، شماره ۸، صص ۱-۲۵.
- * Ali, Huma and et al(2020). Impact of cognitive factors on financial behavior with mediating role of financial anxiety, Epistemology Vol.7 No.1 (2020), 242-259.
- * Adiputra, I Gede and Patricia, Ellen(2020). The Effect of Financial Attitude, Financial Knowledge, and Income on Financial Management Behavior, Advances in Social Science, Education and Humanities Research, volume 439, PP 107-123.
- * -Burchell, B. J. (2003). Identifying, describing and understanding financial aversion: Financial phobes. Report for EGG.
- * Fabris, Nikola(2019). Cashless Society – The Future of Money or a Utopia?, Journal of Central Banking Theory and Practice, 2019, 1, pp. 53-66.
- * -Furnham, Adrian(2019). The personality disorders and money beliefs and behaviors, original article, PP 2-21.
- * Grigion Potrich, Ani Caroline and et al(2015). Determinants of Financial Literacy: Analysis of the Influence of Socioeconomic and Demographic Variables, Rev. contab. finanç. [online]. 2015, vol.26, n.69, pp.362-377. ISSN 1808-057X.

- * Hasler, Andrea and et al(2021). Financial Anxiety and Stress among U.S. Households: New Evidence from the National Financial Capability Study and Focus Groups, FINRA Investor Education Foundation, 4/28/2021, PP 1-21.
- * -Klontz, B. T., & Britt, S. L. (2012). How clients' money scripts predict their financial behaviors. *Journal of Financial Planning*, 25(11), 33–43.
- * -Klontz, Bradley T. Britt, Sonya L. Archuleta, Kristy L. (2015), *Financial Therapy (Theory, Research, and Practice)*. Springer Cham Heidelberg New York Dordrecht London.
- * Mottola, G. R. (2013). In our best interest: women, financial literacy, and credit card behavior. *Numeracy*, 6(2).
- * -Potter, Derek and et al(2020). Financial Anxiety Among College Students: The Role of Generational Status, *Journal of Financial Counseling and Planning*, Volume 31, Number 2, 2020.
- * Steptoe, A and et al(2020). Associations between Financial Strain and Emotional Well-Being with Physiological Responses to Acute Mental Stress. *Psychosom. Med.*. 2020;82(9):830-837. doi:10.1097/PSY.0000000000000867.
- * -Taylor, C. D., Klontz, B., & Britt, S. L. (2016). Reliability and Convergent Validity of the Klontz Money Script Inventory-Revised (KMSI-R). *Journal of Financial Therapy*, 6 (2) 2. <https://doi.org/10.4148/1944-9771.1100>
- * -Widjaja, Indra and et al(2020). The effects of financial literacy and subjective norms on saving behavior, *Management Science Letters*, Vol 10 (2020) 3635–3642.

Investigation of Relationship Acquired Factors and Monetary Disorders Case study: Banks of Tehran Stock Market

Sina kheradyar

Assistant Professor, Department of Accounting, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.
Sinakheradyar@gmail.com
(Corresponding Author)

Fazel mohammadi

Assistant Professor, Department of Financial Management, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran.
Mnfazel@gmail.com

Ebrahim chirani

Assistant Professor, Department of Business Administration, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.
chirani@iaurasht.ac.ir

Abstract

The present study investigates the relationship between acquired factors and monetary disorders for the first time in Iran. The statistical population of the banks are members of the Tehran Stock Exchange. The statistical sample size is based on new methods based on experiments and using sample power software, and according to the type of research relational hypothesis, which is a combination of two variables, structural equations have been used. The first hypothesis of the research based on the relationship between the two variables of financial knowledge and monetary disorders, showed that there is a significant and inverse relationship between these two variables. Gives a significant and inverse relationship between variables and the second hypothesis was accepted. Therefore, based on the acquired origin, the variables of attitude towards financial planning and financial knowledge have a negative and significant relationship with monetary disorders